

CZU: 930.25(478):57(092)

[https://doi.org/10.59295/sum10\(200\)2024_03](https://doi.org/10.59295/sum10(200)2024_03)**FONDUL PERSONAL AL MEMBRULUI CORESPONDENT****SERGHEI M. IVANOV (1904–1980),****DIN FOSTA ARHIVĂ ȘTIINȚIFICĂ A AȘM*****Lidia PRISAC, Ion Valer XENOFONTOV, Iulian SALAGOR,****Universitatea de Stat din Moldova*

Studiul reprezintă un material de informare a comunității științifice privind structura și conținutul fondului personal al membrului corespondent (1965) al Academiei de Științe a RSS Moldovenești Serghei M. Ivanov (1904–1980), biolog, specialist în domeniul științific al fiziologiei plantelor, doctor habilitat în științe biologice (1963), profesor universitar (1964). Ca urmare a prelucrării științifice și tehnice, Fondul 56 (atribuit membrului corespondent Serghei M. Ivanov) a fost constituit din nouă unități de păstrare, datate cu anii 1929–1977. Fondul include informații și rapoarte ale lui S.M. Ivanov referitoare la istoria fiziologiei plantelor din Moldova sovietică, jurnalul de serviciu, corespondența personală, cultivarea lămiei în Moldova sovietică etc.

Cuvinte-cheie: *Serghei M. Ivanov, biolog, istoria științei, arhivistică, biografie științifică, Academia de Științe a RSS Moldovenească, RSS Moldovenească.*

PERSONAL FUND OF THE CORRESPONDING MEMBER**SERGHEI M. IVANOV (1904–1980),****FROM THE FORMER SCIENTIFIC ARCHIVES OF AȘM**

The study is an information material for the scientific community regarding the structure and content of the personal fund of the corresponding member (1965) of the Academy of Sciences of the Moldovan SSR Serghei M. Ivanov (1904–1980), biologist, specialist in the scientific field of plant physiology, PhD in biological sciences (1963), university professor (1964). As a result of the scientific and technical processing, Fund 56 (attributed to the corresponding member Serghei M. Ivanov) was made up of nine storage units, dated 1929–1977. The fund includes information and reports of S.M. Ivanov concerning the history of plant physiology in Soviet Moldova, service diary, personal correspondence, lemon cultivation in Soviet Moldova, etc.

Keywords: *Serghei M. Ivanov, biologist, history of science, archivist, scientific biography, Academy of Sciences of the Moldavian SSR, Moldavian SSR.*

Preliminarii

Fondul personal al membrului corespondent Serghei M. Ivanov, specialist în domeniul fiziologiei plantelor¹, constă, în principal, din documente și materiale despre activitatea sa profesională, inclusiv un număr mai mic de materiale ce relevă creația și biografia acestuia (9 unități de păstrare). Este dificil de spus cui i-a aparținut inițiativa de a transmite materialele arhivei, însă acestea au fost aprobate spre predare la 12 septembrie 2011 de către administrația Arhivei Academiei de Științe a Moldovei. De menționat că atât activitatea, cât și realizările membrului corespondent Serghei M. Ivanov sunt reflectate în dosarul personal al acestuia [2].

¹ În cadrul Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS, cercetările cu privire la fiziologia plantelor au început în anul 1947 în cadrul Sectorului botanic al Bazei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS și au căpătat amploare odată cu organizarea, în 1952, a Secției de Fiziologie și Biochimie a Plantelor. Cercetările aveau drept scop studierea rezistenței viței-de-vie la temperaturi scăzute și geruri, a procesului de creștere și formare a fructelor; a naturii bolilor fiziologice a plantelor agricole și dezvoltării bazei fiziologice în stimularea creșterii plantelor prin efectul tratării semințelor înainte de semănat. În 1957, odată cu extinderea cercetării, sectorul a fost împărțit în două laboratoare: fiziologie vegetală (condus de Serghei M. Ivanov) și biochimie vegetală, în baza cărora, în 1961, în urma înființării Academiei de Științe a RSSM, a fost creat Institutul de Fiziologie și Biochimia Plantelor. Vezi: [1, ff. 50-54; 5, pp. 216-217].

Repere biografice

Serghei M. Ivanov (1904–1980), cercetător consacrat în domeniul fiziologiei plantelor, s-a născut în s. Mihalevo, reg. Smolensk, Imperiul Rus. Tatăl acestuia, Mihail Ivanov, a lucrat până în 1930, în gospodăria țărănească ocupându-se cu agricultura, în paralel lucrând ca zețar la tipografia lui Sîtin (Moscova, 1905), ulterior la exploatarea forestieră (1905–1915) și muncitor la calea ferată din Bielorussia (Moscova, 1915–1940). Mama biologului, la fel, a fost implicată în lucrările agricole, cel mai mult timp fiind casnică [3].

După absolvirea școlii medii din localitate de baștină (1920), Serghei M. Ivanov a devenit membru al Ligii Tineretului Comunist Leninist din toată Uniunea, 1920–1930 (VLKSM) și a lucrat în Comitetul Silvic al Căii Ferate din Aleksandrovsk, unde a fost acceptat ca membru al sindicatului de prelucrare a lemnului. În 1922, Serghei M. Ivanov a fost trimis la Moscova să studieze la Facultatea de Agronomie al Institutului Practic Precistenskii, ulterior fiind transferat la Facultatea Agricolă a Academiei Agricole „K.A. Timireazev”. În perioada studiilor, din numele Ligii Tineretului, acesta a participat la o serie de activități sociale, organizând lecții privind organizarea producției agricole (1924–1925); a fost învățător al Școlii Sovietice de Partid de nivel I la Fabrica „P. Alekseev” (1926–1927); din 1926–1928 a intrat în consiliul de conducere al cercului studentesc de organizare a producției agricole [3]. În 1928, după absolvirea Academiei Agricole „K.A. Timireazev”, Serghei M. Ivanov a urmat studiile de doctorat la specialitatea agrofiziologia plantelor în cadrul Institutului Unional de Fitotehnie (1930–1932). Între 1931 și 1934 a activat în calitate de cercetător științific superior al aceleiași instituții, iar între 1936 și 1940 - cercetător științific superior al Institutului de Fiziologie a Plantelor a Academiei de Științe a URSS, titlul științific fiindu-i conferit fără susținerea tezei de doctor. Între 1940 și 1949, a fost director al Stațiunii experimentale zonale din or. Suhumi, RSS Gruzină.

Referindu-se la conducătorul său științific Serghei M. Ivanov, academicianul Gheorghe Șișcanu ne-a confirmat următoarele: „Gruzinilor nu le-au plăcut anumite considerente, de aceea el a fost nevoit într-o noapte de acolo să se retragă la Moscova și de unde să-l trimită? L-au trimis în Moldova” [4]. Din 1949, Serghei M. Ivanov și-a continuat activitatea în calitate de secretar științific al Prezidiului Filialei Moldovenești a AȘ a URSS, apoi, între 1950 și 1952, de vicepreședinte al Prezidiului Filialei. În urma înființării Academiei de Științe a RSS Moldovenească (1961), a condus Secția de fiziologie și biochimie a plantelor, apoi Laboratorul de fiziologie a nutriției, creșterii și dezvoltării plantelor din cadrul Institutului de Fiziologie a Plantelor al Academiei de Științe a RSS Moldovenești (1961–1980) [3, ff. 8, 11-12.].

Realizări științifice

Fiind șef al Laboratorului de nutriție, creștere și dezvoltare a plantelor (1961), Serghei M. Ivanov a explorat fiziologia, nutriția rădăcinilor plantelor agricole, natura tulburărilor funcționale, cauzate de malnutriția plantelor; a dezvoltat baza pentru optimizarea nutriției minerale a plantelor și a modalităților de depășire a tulburărilor funcționale și a bolilor plantelor [1, f. 52].

Împreună cu cercetătorul științific M.V. Mihailov a studiat procesele fiziologice legate de rezistența plantelor de cultură la temperaturi scăzute și geruri, comportarea acestora în funcție de devierea temperaturilor. A cercetat cauzele degradării butucilor de viță-de-vie în perioada de iarnă, precum și gradul de rezistență a soiurilor europene de viță-de-vie la geruri fără acoperirea cu sol pe parcursul iernii. A contribuit la elaborarea măsurilor agrotehnice de combatere a bolilor butucilor viței-de-vie și implementarea lor în agricultura republicii. A stabilit natura și cauza bolilor funcționale ale pomilor fructiferi și a elaborat metode eficiente de combatere a acestora [1, f. 53].

A publicat cca 120 de lucrări științifice, inclusiv 10 culegeri și monografii: Причины усыхания деревьев косточковых плодовых пород (1961); Предупреждение преждевременного отмирания косточковых плодовых деревьев (1977); Функциональные заболевания плодовых деревьев и меры их предупреждения (1978); Оптимизированные подкормки сахарной свеклы (1981, în colab.) ș.a. A pregătit opt doctori și trei doctori habilitați în științe biologice. A fost președinte al Consiliului științific specializat de conferire a gradelor științifice de doctor și doctor habilitat în științe biologice la specialitatea fiziologia plantelor (1979–1980).

Prezidiul Sovietului Suprem al URSS i-a conferit în octombrie 1944 medalia „Pentru apărarea Caucazului”, iar în aprilie 1947, pentru efectuarea lucrărilor de cercetare științifică și a misiunii speciale în cel de-al Doilea Război Mondial a fost distins cu medalia „Pentru munca curajoasă în cel de-al Doilea Război Mondial”. Lui Serghei M. Ivanov i s-a mai conferit titlul onorific de „Om Emerit”.

Structura și conținutul Fondului personal Serghei M. Ivanov

Ca urmare a prelucrării științifice și tehnice, fondul personal Serghei M. Ivanov (F. 56) a fost constituit din nouă unități de păstrare (1929–1977) ce includ:

1. *Справки и доклады С. М. Иванова по истории развития физиологии растений в Молдавской ССР (1956–1967).*

Dosarul conține informații privind constituirea Sectorului de fiziologie și biochimie a plantelor a Filialei Moldovenești (1952), reorganizat ulterior în Institutul de Fiziologie și Biochimie a Plantelor (1961), fiind menționată activitatea acestuia, prezentate planurile și rapoartele de activitate. Au fost determinate bolile funcționale ale plantelor. Unele dintre aceste rezultate sunt rezumate și publicate în următoarele lucrări: С. М. Иванов, О функциональных заболеваниях растений вызываемых неблагоприятными условиями произрастания (1952); С. М. Иванов, К вопросу о взаимодействии листьев и корней у многолетних растений (1953); С. М. Иванов, Л. А. Васильев, О характере функционального расстройства у деревьев яблони при заболевании хлорозы, вызываемым неблагоприятными условиями почвы (1955); С. М. Иванов, С. П. Раик и Л. А. Каракаш, Розеточная болезнь яблони, причины ее проявления в Молдавской ССР и пути предупреждения (1955); С. М. Иванов, Как предупредить преждевременное усыхание плодовых деревьев (1955); С. М. Иванов, Причины усыхания сливовых деревьев в молодых орошаемых садах (1956); И.И. Канивец, С. М. Иванов, Г. А. Патерного, Причины преждевременного усыхания плодовых деревьев и меры и устранения (1956); С. М. Иванов, Г. В. Шишкану, Нарушение функций листьев у яблони при расстройстве деятельности корневой системы (1962). În total, dosarul conține 67 de file.

2. *Внутренние причины непаразитарного некроза молодой древесины у сливовых деревьев, 1957.*

Dosarul conține studii privind apariția bruscă a necrozei neparazitare a lemnului tânăr la pruni, stabilite condițiile și cauzele care contribuie la perturbarea activității normale a sistemului radicular înainte de manifestarea necrozei lemnului, studii cu privire la biochimia plantei în urma infectării acesteia, identificată perioada de manifestare a bolii în ramuri și frunze, determinată natura și metodele de combatere a acesteia. În total, dosarul conține 60 de file.

3. *Функциональное заболевание саженцев яблони в питомниках, 1957.*

Dosarul conține cercetări privind bolile funcționale a răsadurilor de măr în pepiniere și anume: studii privind scăderea calității și a randamentului puieților de măr cauzată de infecția cu ciuperca *Fusarium*, boală care duce la slăbirea plantelor, contribuind la deteriorarea portaltoilor; identificate simptomele cauzate de ciuperca *Fusarium*; cercetări privind compatibilitatea a puiețului și portaltoiului, determinate condițiile de creștere care contribuie la creșterea slăbită și la perturbarea funcțiilor vitale sistemul radicular; observații privind dereglarea funcțională a puieților de măr crescuți în pepinieră cât și pe teren deschis; recomandări privind tratarea puieților. În total, dosarul conține 62 de file.

4. *Дневник учета работы С. М. Иванова, 1972–1974.*

Dosarul a păstrat doar coperta, pe interior fiind lăsat mesajul precum că ar fi o agendă de lucru a lui Serghei M. Ivanov eliberată colaboratorului științific V. P. Ponomariov la data de 26 septembrie 1983.

5. *Копии и оригиналы личных и служебных документов С. М. Иванова, 1929–1971.*

Dosarul conține copii și originale ale documentelor personale și oficiale ale lui Serghei M. Ivanov, printre care: o adeverință de confirmare a studiilor obținute în anii 1922–1928, autobiografii scrise în diferiți ani, fișe personale, ordine și certificate ce atestă identitatea și ascensiunea sa în carieră; diplome de onoare, diverse diplome și felicitări; programe tehnico-științifice și evenimente culturale, invitații; stenograme, procese-verbale și extrase din acestea ale discuțiilor despre lucrările sale; recenzii, concluzii și comentarii asupra lucrărilor sale, corespondența personală și materialele ilustrative. În total dosarul conține 28 de file.

6. *Личная переписка С. М. Иванова, 1936–1977.*

Dosarul conține scrisori de corespondență a lui Serghei M. Ivanov cu colegi de breaslă, printre care: acad. N. A. Maximov (Moscova), acad. Iu. A. Ovcinikov (Moscova), acad. T. K. Kvarațelia (Suhumi), memb. cor. P. A. Baranov (Moscova), prof. M. S. Dunin (Moscova), prof. F. E. Reimers (Irkutsk), prof. A. T. Lîsenko (Dnipro), dr. M. V. Ivanovici (fosta Iugoslavie), prof. S. A. Paunović (fosta Iugoslavie), prof. J. Gazda (fosta Cehoslovacie), prof. Rossi-Fanelli (Italia), colab. șt. L. M. Pahomova (Bașchiria) etc. Sunt abordate deferite subiecte cu privire la anumite realizări, tendințe și perspective. În total, dosarul conține 68 de file.

7. *Материалы государственных экзаменационных комиссиях высших учебных заведений МССР, 1969.*

Dosarul include metodologia privind elaborarea și susținerea tezelor anuale de către studenți la Catedra de fiziologie a plantelor, fiind identificate principalele probleme privind pregătirea cadrelor științifice în special al studenților. Este menționat nivelul de pregătire, cunoștințele studenților atât despre fiziologia plantelor, cât și despre microbiologie. În total, dosarul conține 34 de file.

8. *Итоги первого года культурных лимона в Молдавии, 1950.*

În profilul implementării „Marele plan stalinist al transformării naturii” [6, p. 344-345], dosarul prezintă rezultatele primului an de cultivare a lămâii în tranșeele din colhozurile și sovhozurile RSS Moldovenească și anume: câte plante au supraviețuit fără să le cadă frunzele; câte plante au supraviețuit cărora le-au căzut 50% din frunze; câte plante au supraviețuit cărora le-au căzut 90% din frunze; câte plante au supraviețuit în total; cum au fost distribuite plantele între aceste patru grupuri, în funcție de înrădăcinarea lor; ce temperaturi au fost înregistrate iarna; cu ce și când erau acoperite și deschise tranșeele; care era adâncimea optimă a tranșeelelor pentru cultivarea lămâii; care au fost factorii ce au determinat supraviețuirea sau din contra pierderea plantelor². În total, dosarul conține 63 de file.

9. *Журнал учета работы С. М. Иванова, 1971–1974.*

Dosarul prezintă de fapt un caiet în care este descrisă agenda zilei de muncă a savantului Serghei M. Ivanov atât în laborator, cât și pe terenurile experimentale, menționate deplasările de serviciu, dialogurile științifice cu specialiștii din domeniu, schimbul de experiență, analizată starea fiziologică a plantelor pe teritoriul RSS Moldovenească. Dosarul conține 26 de file.

Considerații finale

Cercetarea fondului personal al membrului corespondent Serghei M. Ivanov (F. 56) relevă existența unui număr insignifiant de dosare. Cu toate acestea, materialele expuse în dosare relevă activitatea științifico-pedagogică a cercetătorului Serghei M. Ivanov și fac referire la documente personale, adeverințe și alte acte privind activitatea sa științifică, diplome de merit, certificate de studii și diplome, certificate de onoare și recunoștință, felicitări, telegrame. Printre cele mai însemnate lucrări ale acestuia consemnăm:

Итоги первого года культурных лимона в Молдавии, 1950;

Внутренние причины непаразитарного некроза молодой древесины у сливовых деревьев, 1957;

Функциональное заболевание саженцев яблони в питомниках, 1957.

Materialul analizat ne permite să constatăm un fond personal relativ valorificat, care a început a fi adunat însă nu completat.

Referințe:

1. *Arhiva Științifică Centrală a Academiei de Științe a Moldovei* (infra: AȘCAȘM), F. 56, inv. 1, d. 1, ff. 50-54.
2. AȘCAȘM, F. 1, inv. 3, d. 6562.
3. AȘCAȘM, F. 56, inv. 1, d. 5, f. 10.
4. *Interviu realizat de Ion Valer Xenofontov cu academicianul Gheorghe Șișcanu la 30 noiembrie 2023. Arhivă privată.*

² Cercetări similare privind creșterea lămâii în tranșee erau efectuate și în sudul Crimeii, fiind o inițiativă a Academiei de Științe a URSS de creștere a culturilor subtropicale în republicile sovietice.

5. *Ivanov, Serghei*. În: *Membrii Academiei de Științe a Moldovei. Dicționar (1961–2006)*, Chișinău, Știința, 2006, pp. 216-217.
6. *Dragnev Demir, Xenofontov Ion Valer*. *Includerea instituțiilor științifice din RSS Moldovenească în campaniile ideologice staliniste din Uniunea Sovietică (1946–1953)*. În: *Reconstituiri istorice: Civilizație, valori, paradigme, personalități: In honorem academician Valeriu Pasat*. Chișinău, Biblioteca Științifică (Institut) „A. Lupan”, 2018, pp. 344-345.

Date despre autori:

Lidia PRISAC, doctor în istorie, Biblioteca Științifică (Institut) „A. Lupan”, Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3406-3670>

E-mail: lidiaprisac@yahoo.com

Ion Valer XENOFONTOV, doctor în istorie, Facultatea de Istorie și Filosofie /Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5993-1235>

E-mail: ion.xenofontov@usm.md

Iulian SALAGOR, cercetător științific, Biblioteca Științifică (Institut) „A. Lupan”, Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-4601-6950>

E-mail: salagur@yahoo.com

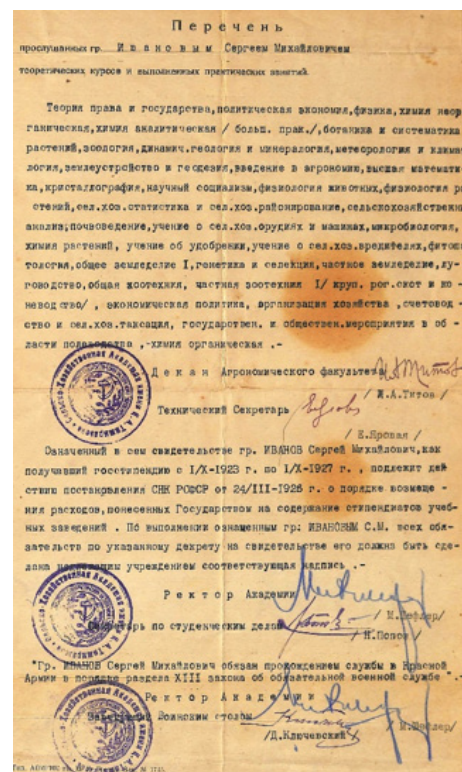
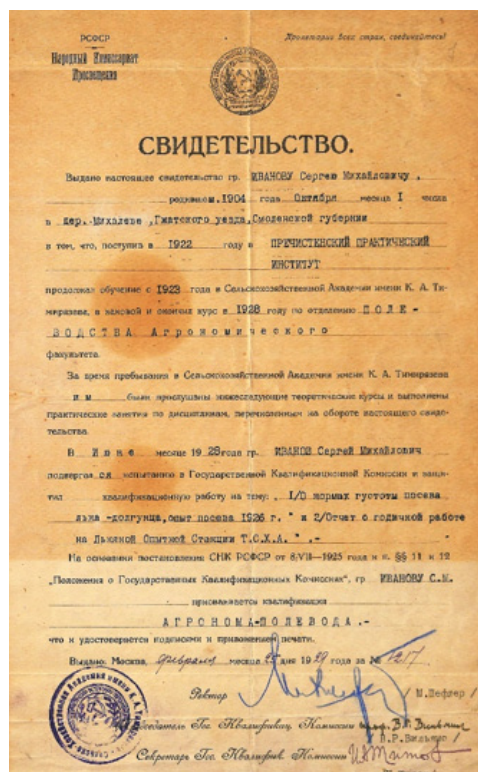
Prezentat la 30.09.2024

ANEXE.

Surse iconografice

Serghei M. Ivanov, biolog, doctor habilitat în științe biologice (1963), profesor universitar (1964), membru corespondent al Academiei de Științe a RSS Moldovenești (1965). *Sursa: Fondul fotografic al AȘCAȘM.*

Adeverință oferită lui Serghei M. Ivanov de confirmare a studiilor obținute în anii 1922–1928. *Sursa: [3, ff.1-2].*

